

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

RA ./ riksåklagaren ang. våldtäkt mot barn, m.m.

(Svea hovrätts dom den 25 september 2019 i mål B 9027-19).

Riksåklagaren har förelagts att skyndsamt svara skriftligen på överklagandet.

Jag vill anföra följande

Inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom. Jag avstyrker prövningstillstånd.

Bakgrund

RA har dömts för våldtäkt mot barn samt olaga förföljelse till fängelse i 2 år och 2 månader. Han har också förpliktats att betala skadestånd till målsäganden Sekretess B med 115 000 kr jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den 19 maj 2019 till dess betalning sker.

Enligt det åtal för våldtäkt mot barn som ligger till grund för hovrättens dom har RA den 19 maj 2019 genomfört en sexuell handling, som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag, med Sekretess B som var 13 år. Den sexuella handlingen har bestått i att RA haft sin penis i målsägandens mun.

Det är enligt domstolarna inte bevisat att RA vid gärningstidpunkten kände till att målsäganden var under 15 år. Enligt domstolarna har dock RA varit oaktsam beträffande omständigheten att målsäganden inte var 15 år varför han, med stöd av 6 kap. 13 § brottsbalken, ska dömas för våldtäkt mot barn.

Överklagandet till Högsta domstolen

RA yrkar att åtalet för våldtäkt mot barn och målsäganden Sekretess B:s skadeståndstalan ska ogillas och att påföljden ska sättas ned.

Han gör gällande att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar hans överklagande och därvid uttalar sig angående det subjektiva rekvisitet enligt 6 kap. 13 § brottsbalken i dess lydelse efter den 1 juli 2018.

Grunderna för min inställning

Enligt 6 kap. 4 § första stycket brottsbalken döms den som med ett barn under femton år genomför ett samlag eller en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag för *våldtäkt mot barn* till fängelse i lägst två och högst sex år.

Enligt 6 kap. 13 § brottsbalken ska till ansvar som i detta kapitel är föreskrivet för en gärning som begås mot någon under en viss ålder dömas även den som inte haft uppsåt men varit oaktsam beträffande omständigheten att den andre personen inte uppnått den åldern.

Min bedömning

Tingsrätten, vars bedömning hovrätten instämt i, har i sina domskäl angående RAs uppsåt i förhållande till målsägandens ålder uttalat bl.a. följande (domen s. 9 f.).

Frågan är då om RA haft uppsåt i förhållande till att Sekretess B var under 15 år när den sexuella handlingen ägde rum. RA har uppgett att Sekretess B – någon gång före det sexuella umgänget – som svar på en fråga från honom förklarat att hon var 17 år. Hans uppgifter i den delen framstår som tämligen vaga. Det kan noteras att LV berättat att AV, efter det att RA och Sekretess B skilts åt, berättat för RA hur gammal Sekretess B var. Såvitt framkommit har RA då inte nämnt något för AV och LV om att Sekretess B lämnat andra uppgifter om sin ålder till honom. Sekretess B har vidare tydligt förklarat att de inte pratat om hennes ålder. Sekretess B har lämnat en detaljrik och klar redogörelse som till stora delar vinner starkt stöd av annan bevisning. Genom hennes berättelse finner tingsrätten att RAs uppgifter i den delen är motbevisade.

Sekretess B har uppgett att hon inte är säker på om hon, när hon träffade RA förra sommaren, berättade att hon gick i sjunde klass. Med hänsyn härtill – och då även en sådan eventuell uppgift skulle ha lämnats tämligen långt före nu aktuellt tillfälle – kan utredningen inte anses ge något konkret stöd för att RA faktiskt känt till Sekretess B:s låga ålder. De uppgifter som RA har lämnat om att han först efter händelsen fick information om Sekretess B:s verkliga ålder och hur han reagerade på den uppgiften, får även stöd av LVs vittnesmål. Tingsrätten finner sammantaget att det inte är visat att RA har haft uppsåt i förhållande till att Sekretess B var under 15 år.

Sedan den 1 juli 2018 döms även den som inte haft uppsåt men som varit oaktsam beträffande omständigheten att den andra personen inte fyllt 15 år (se 6 kap. 13 § brottsbalken). Något krav uppställs inte på någon form av kvalificerad oaktsamhet, utan gärningsmannens ansvar ska avgöras utifrån en allmän oaktsamhetsbedömning. Det innebär att även s.k. omedveten oaktsamhet kan medföra straffrättsligt ansvar. Det ska därvid räcka med att gärningsmannen borde ha insett risken för att en viss omständighet, dvs. en viss ålder, förelåg. Gärningsmannen kunde alltså ha rättat sitt handlande om han eller hon hade tänkt efter, varit aktsam eller vidtagit kontrollåtgärder. Att helt avstå från sådana åtgärder innebär att han eller hon visar ligkiltighet inför huruvida det finns en risk för att en viss omständighet föreligger (se prop. 2017/18:177 s. 54).

Det kan konstateras att RA före nu aktuell händelse endast träffat Sekretess B en gång tidigare, vid ett kort möte förra sommaren. De var således i princip helt obekanta med varandra. Vid det tillfälle som har angetts i åtalet hade han av en slump träffat henne mitt i natten. Han har då tolkat hennes beteende som att hon skulle kunna vara berusad. En kort stund efter att de träffats har därefter den sexuella handlingen ägt rum. Enligt tingsrättens mening har Sekretess B även ett utseende som förstärker intrycket av att hon är ett barn. Nu angivna omständigheter borde ha fått RA att agera för att få mer information om Sekretess B:s ålder. Genom att han inte har vidtagit någon kontrollåtgärd för att ta reda på Sekretess B:s ålder har visat en likgiltig inställning angående frågan om hon hade fyllt 15 år. RA har därmed varit straffbart oaktsam i fråga om Sekretess B:s ålder. Den sexuella handling som RA har genomfört med Sekretess B har med hänsyn till kränkningens allvar varit jämförlig med ett samlag. RA har således gjort sig skyldig till våldtäkt mot barn.

För egen del instämmer jag i domstolarnas bedömningar och anser i första hand¹ att hovrättens dom ska fastställas.

Prövningstillstånd

Av 54 kap. 10 § rättegångsbalken följer att prövningstillstånd får meddelas endast om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens) eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag (extraordinär dispens).

För prejudikatdispens krävs att ett avgörande av Högsta domstolen får generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få sitt överklagande prövat kan således inte ligga till grund för prövningstillstånd i Högsta domstolen.

Den 1 juli 2018 genomgick sexualbrottslagstiftningen radikala förändringar genom att det numera för våldtäkt är tillräckligt att det slås fast att samlag eller handlingar jämförliga med samlag genomförts med någon som inte deltagit frivilligt, att det också införts ett nytt subjektivt rekvisit, nämligen grov oaktsamhet och att domstolen alltså numera kan döma för oaktsam våldtäkt (6 kap. 1 a § brottsbalken). Vidare att 6 kap. 13 § brottsbalken ändrats på så sätt att det numera inte krävs oaktsamhet av något kvalificerat slag i förhållande till målsägandens ålder för att dömas för våldtäkt mot barn.

Eftersom det rör sig om en helt ny lagstiftning är det generellt sett av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar de olika gränsdragningsfrågor som kan uppkomma vid domstolarnas tillämpning av den nya lagstiftningen. Tillämpningen av 6 kap. 13 § brottsbalken har heller inte tidigare prövats av Högsta domstolen.

¹ Se vad jag anført i fråga om eventuell justering av åtalet under rubriken Prövningstillstånd.

Enligt min uppfattning är dock förevarande mål inte lämpligt för en prövning i Högsta domstolen av följande skäl.

RA har gjort gällande att han strax före den sexuella handlingen frågat målsäganden om hennes ålder och att hon då uppgav att hon var 17 år. Han menar att han i och med detta gjort tillräckligt för att förvissa sig om att hon var över 15 år vid tidpunkten för gärningen och att han därför inte varit straffbart oaktsam i förhållande till denna omständighet.

Domstolarna har, med beaktande av målsägandens berättelse, funnit att uppgiften att han frågat om hennes ålder är motbevisad. Denna omständighet är således en bevisfråga som gör att lämpligheten av att pröva målet i Högsta domstolen kan ifrågasättas.

Vidare är det genom målsägandens berättelse, som enligt min uppfattning i sin helhet ska ligga till grund för prövningen av åtalet, uppenbart att hon inte deltog frivilligt i den sexuella handlingen. För det fall prövningstillstånd meddelas har jag därför för avsikt att justera åtalet genom att i andra hand yrka ansvar för våldtäkt alternativt oaktsam våldtäkt.

Eftersom dessa frågor inte tidigare prövats av domstolarna torde målet, om Högsta domstolens skulle finna att RA inte ska dömas för våldtäkt mot barn, till följd av instansordningens princip och då nya förhör kan behöva hållas med parterna, behöva återförvisas till i vart fall hovrätten för prövning om han istället ska dömas för våldtäkt eller oaktsam våldtäkt samt i fråga om påföljd och skadestånd. Detta talar enligt min uppfattning ytterligare mot förevarande måls lämplighet för en prövning i Högsta domstolen.

Jag avstyrker prövningstillstånd.

Bevisning

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift och med mina synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall prövningstillstånd meddelas.

Katarina Johansson Welin

My Hedström

Kopia till

Utvecklingscentrum Göteborg
Södertörns åklagarkammare i Stockholm (AM-70227-19)
Kammaråklagararen Emma Olsson